

2^η σεμιναριακή συνάντηση με το Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη], 27 Μαρτίου 2012 στη Βιβλιοθήκη του 1^{ου} Λυκείου Δράμας

Μεταφραστικά και σημασιολογικά δάνεια (απόσπασμα 9)

Συνάδελφος: Να ρωτήσω κάτι σε σχέση με τον δανεισμό... Τα Λεξικά χρησιμοποιούν δύο όρους: μεταφραστικό δάνειο και σημασιολογικό δάνειο. Συγκεκριμένα, τώρα έχω στο μυαλό μου τη λέξη «αποπειρώμαι» (που δεν πήγαινε το μυαλό μου ότι είναι δάνειο), την οποία εσείς τουλάχιστο στο Λεξικό σας τη θεωρείτε σημασιολογικό δάνειο από ένα αντίστοιχο γαλλικό ρήμα. Θα μπορούσατε να μας εξηγήσετε τη διαφορά μεταξύ αυτών;

Γ. Παπαναστασίου: Στην ουσία και στις δύο περιπτώσεις, και στα μεταφραστικά και στα σημασιολογικά δάνεια, έχουμε να κάνουμε με την ίδια διαδικασία. Δηλαδή: υπάρχει μια ξένη λέξη, την οποία θέλουμε να μεταφέρουμε στα ελληνικά. Μεταφέροντάς την στα ελληνικά δεν θέλουμε να κρατήσουμε την ξένη μορφή της λέξης, αλλά θέλουμε να κάνουμε μετάφραση στα ελληνικά.

Τώρα τι γίνεται: Στα καθαυτό μεταφραστικά δάνεια το αποτέλεσμα της μετάφρασης δεν υπήρξε ποτέ μέχρι τώρα ως λέξη στην ελληνική γλώσσα. Η λέξη «ουρανοξύστης», για παράδειγμα, πρωτοδημιουργήθηκε ως μετάφραση του αγγλικού skyscraper. Νωρίτερα δεν υπήρχε. Αυτό το θεωρούμε καθαυτό μεταφραστικό δάνειο. Όταν, όμως, έχουμε την αγγλική λέξη virus και τη μεταφράζουμε σήμερα ως «ιός», εδώ έχουμε σημασιολογικό δανεισμό. Γιατί το αποτέλεσμα της μετάφρασης, η λέξη «ιός», υπήρχε παλιότερα στην ιστορία της ελληνικής. Οπότε στην ουσία είναι σαν να αποδίδουμε μια καινούρια σημασία σε μια παλιότερη ελληνική λέξη: η αρχαία λέξη «ιός», που σήμαινε δηλητήριο, αποκτά και μια καινούρια σημασία, η οποία είναι η σημασία του αγγλικού virus.

Συνάδελφος: Επομένως σε ένα μεταφραστικό δάνειο δανειζόμαστε και τη λέξη και τα πράγματα που συνοδεύουν τη λέξη. Και τον ουρανοξύστη σαν ένα νέο πολιτιστικό προϊόν και τη λέξη που το αποδίδει. Ενώ στην άλλη περίπτωση...

Γ. Παπαναστασίου: ...Πάλι δανειζόμαστε και το πράγμα. Απλώς.. η φωνητική μορφή της λέξης προϋπήρχε στη γλώσσα. Άρα στην ουσία προσθέτουμε μια άλλη σημασία.

Συνάδελφος: Δηλαδή, ας πούμε, τα παραδείγματα «φυλακή», «αναγνώστης», «αγοραστής» είναι σημασιολογικά δάνεια;

Γ. Παπαναστασίου: Η λέξη «φυλακή», γιατί;

Συνάδελφος: Η «φυλακή» είναι η φρουρά σήμερα ή το μπουντρούμι;

Γ. Παπαναστασίου: Όχι, σ' αυτή την περίπτωση είχαμε σημασιολογική εξέλιξη της λέξης «φυλακή» με την αρχαία σημασία, η οποία έγινε μέσα στα ελληνικά. Δεν ήρθε, δηλαδή, απ' έξω η σημασία... Με επεκτάσεις, με μεταφορές, ίσως με στένεμα σημασίας... Είχαμε τέτοιες διαδικασίες, οπότε άλλαξε η σημασία.

Συνάδελφος: Οπότε εδώ έχουμε απλώς μια μορφολογική ομοιότητα της νεοελληνικής «φυλακής» με την αρχαιοελληνική «φυλακή».

Γ. Παπαναστασίου: Ναι, έχουμε μορφολογική ομοιότητα..

Β. Μελικίδου: Όχι μόνο..

Γ. Παπαναστασίου: Και σημασιολογική εξέλιξη, η οποία ήτανε σταδιακή.

Γ. Παπαναστασίου, διευθυντής του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Μ.
Τριανταφυλλίδη]

Β. Μελικίδου, συνεργάτρια του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών για την αναθεώρηση του
ΛΚΝ

*(απόσπασμα από τη 2^η σεμιναριακή συνάντηση-συζήτηση του Συνδέσμου Φιλολόγων ν.
Δράμας, 27 Μαρτίου 2012, απομαγνητοφωνημένο από τη Ελ. Σκλ.)*